

کنفرانس‌های بین‌المللی مطالعات شیعه در جهان: معرفی، چرایی حضور و راه‌های شناسایی

حسین بهرامی

مقدمه

در دهه‌های اخیر و به‌خصوص پس از انقلاب اسلامی ایران، افکار بسیاری متوجه شیعه شده و مفهوم شیعه، اعتقادات و دکترین، تاریخ، تراث و شخصیت‌های آن مورد پژوهش قرار گرفته است. به تناسب توجهات صورت گرفته، در دانشگاه‌ها و مراکز علمی تحقیقاتی هم به تدریج، مسئله شیعه و موضوعات مرتبط با آن به یکی از موضوعات پژوهشی تبدیل شده است. رشد این موضوع در آکادمی‌های بین‌الملل تا بدانجا پیش رفته که رشته دانشگاهی «شیعه‌شناسی» در بسیاری از دانشگاه‌های تراز اول جهان ایجاد گردیده و مراکز و دانشکده‌ها و پژوهشکده‌هایی برای پژوهش درباره شیعه به صورت خاص شکل گرفته است.

به تبع شکل‌گیری این مراکز، همه‌ساله مراسمات متعددی در فضای مطالعات شیعه در سرتاسر دنیا برگزار می‌گردد: کنفرانس‌های سالانه، سمینارها و میزگردهایی با موضوع شیعه‌شناسی یا موضوعات ذیل آن، کارگاه‌های آموزشی، دوره‌های مطالعاتی و جلسات سخنرانی متعدد که هر کدام به نوعی سعی در نقش‌آفرینی در فضای مطالعات شیعه دارند.

آشنایی با این فضای علمی و شناخت کنفرانس‌ها و دوره‌های معتبر به محققان

و دانش پژوهان مطالعات اسلامی و مطالعات تشیع کمک خواهد کرد تا بیش از پیش در این فضا نقش آفرینی کنند و به تصمیم‌سازان و مدیران مراکز علمی کمک می‌کند تا با شناختی بهتر برنامه‌های آموزشی را جهت‌دهی و هدایت کنند.

برنامه‌های مرتبط با شیعه‌پژوهی و شیعه‌شناسی در فضای آکادمیک را می‌توان در چند گروه دسته‌بندی کرد:

۱. کنفرانس‌های شیعه‌شناسی: برخی به صورت سالانه و برخی به صورت تک کنفرانس برگزار می‌شود.

۲. کنفرانس‌هایی با یک موضوع مشخص در مورد شیعه، اعتقادات، مناسک و فرقه‌ها

۳. کارگاه‌ها و مدارس فصلی کوتاه مدت

معرفت شیعه در نظر دارد جهت آشنایی مخاطبین محترم با کنفرانس‌های معتبر شیعه و مباحث کلیدی مرتبط با حضور در این کنفرانس‌ها، در چندین شماره به این موضوع بپردازد. زین رو، این مقاله ابتدا به معرفی سه کنفرانس مهم شیعی و پس از آن به مبانی و اصول شرکت در

کنفرانس‌های معتبر و راه‌های شناسایی این کنفرانس‌ها می‌پردازد:

بخش اول: معرفی مهم‌ترین کنفرانس‌های مطالعات شیعه

همانگونه که بیان شد، کنفرانس‌های متعددی در حوزه شیعه در جهان در حال برگزاری است که این شماره به برخی از مهم‌ترین کنفرانس‌های شیعی خواهد پرداخت:

کنفرانس مطالعات شیعه، کالج اسلامی لندن^۱

بی‌شک یکی از مهم‌ترین کنفرانس‌های شیعه‌شناسی در دنیا در سال‌های اخیر کنفرانس مطالعات شیعه کالج اسلامی لندن بوده است. این کنفرانس در سال ۲۰۱۵ به صورت رسمی آغاز به کار کرد و در پنج جلسه به مباحث «شیعه و آموزش مدرن»، «شیعه و مطالعات سنتی»، «شیعه، انسان‌شناسی و مناسک»، «شیعه در فضای اقلیت» و «رویکردهای به شیعه در فضای آکادمیک غرب» پرداخت. ۱۴ مقاله در این کنفرانس ارائه شد.

مقالات منتخب این کنفرانس در ژورنال اختصاصی کالج اسلامی لندن^۲ منتشر می‌شود.

1. Annual Conference on Shi'i Studies
2. Journal of Shi'a Islamic Studies

کنفرانس‌های بین‌المللی مطالعات شیعه در جهان: معرفی، چرایی حضور و راه‌های شناسایی

5th ANNUAL
CONFERENCE ON
SHI'I STUDIES

REGISTRATION NOW OPEN

27-28
APRIL 2019

THE
ISLAMIC COLLEGE

خوبی از سوی اساتید برجسته ایرانی در حوزه مطالعات اسلامی ارائه شده است. از میان شخصیت‌های کلیدی برگزارکننده نیز می‌توان به دکتر محمدعلی شمالی، دکتر عیسی جهانگیر، دکتر آمینه اینلوز و شیخ محمد علی اسماعیل اشاره کرد.

خلاصه شش دوره برگزاری کنفرانس شیعه‌شناسی کالج اسلامی لندن به شرح زیر است:

۱. برای کسب اطلاعات تکمیلی به بخش ویژه همایش در وبسایت کالج اسلامی مراجعه کنید:
<https://www.islamic-college.ac.uk/publications/shiistudies>

سطح برگزاری همایش به‌گونه‌ای است که بسیاری از مقالات ارائه شده در این کنفرانس از سوی اساتید شیعه‌ناسی نگاشته شده است، هرچند که دانشجویان نیز حضور فعالی در این کنفرانس داشته‌اند. حضور مکرر اساتیدی همچون لیاقت تکیم، علی پایا، اولیور شاربروت، اولیور لمن، هادی قزوینی، محمد الحللی، یوسف الحللی، نور تسی جورجسن، سیف‌الدین کارا و ادموند هایس، نشان‌دهنده سطح بالای آن است. ضمن اینکه در تمامی کنفرانس‌های برگزارشده مقالات

ششمین کنفرانس^۱: سال ۲۰۲۱ در شش کارگروه تخصصی و ارائه ۲۱ مقاله به صورت آنلاین در فضای مجازی

ثبت نام و ارائه مقاله در این کنفرانس رایگان است و هم علاقه مندان بدون هیچ محدودیتی می توانند در آن ثبت مقاله داشته و در صورت پذیرش شرکت کنند.

اولین کنفرانس: سال ۲۰۱۵ با ارائه ۱۴ مقاله

دومین کنفرانس: سال ۲۰۱۶ در هشت کارگروه تخصصی و ارائه ۲۸ مقاله

سومین کنفرانس: سال ۲۰۱۷ در نه کارگروه تخصصی و ارائه ۲۷ مقاله

چهارمین کنفرانس: سال ۲۰۱۸ در نه کارگروه تخصصی و ۲۹ مقاله

پنجمین کنفرانس: سال ۲۰۱۹ در نه کارگروه تخصصی و ۲۹ مقاله

۱. در سال ۲۰۲۰ به دلیل شیوع ویروس کووید ۱۹ کنفرانس برگزار نشد.

کنفرانس‌های بین‌المللی مطالعات شیعه در جهان: معرفی، چرایی حضور و راه‌های شناسایی

University of Chicago Shi'i Studies Symposium

*"But by the love you bear my kin"
Devotion (Walāya) and Shi'i Islam*

April 3-4, 2020
Swift Hall Common Room
1025 East 58th Street,
Chicago, IL

Featuring Keynote Speaker
Hassan Ansari

More information, including a full program, is
available at:
<https://voices.uchicago.edu/shiistudies/>

This event is free and open to the public. Funding and support for this symposium is provided by various funders within the university of Chicago, including the Franke Institute for the Humanities, the Graduate Council Academic and Professional Fund, the Divinity School, the Department of Near Eastern Languages and Civilizations, the Committee on South Asian Studies, the Center for Middle Eastern Studies, the History Department, the Anthropology Department, the Division of the Humanities, and the Islamic Studies Workshop.

If you have any questions about access, or to request any reasonable accommodations that will facilitate your full participation in this event, please contact Ameenah Youvan at ayovan@uchicago.edu or Zach Winters at zwinters@uchicago.edu

ANTHROPOLOGY
Department of Anthropology

THE DEPARTMENT OF HISTORY
The University of Chicago

Division of the Humanities
and Civilizations

THE FRANKE INSTITUTE
FOR THE HUMANITIES

سمپوزیوم مطالعات شیعه دانشگاه شیکاگو^۱

زبان‌ها و تمدن‌های خاور نزدیک دانشگاه شیکاگو برگزار کننده اصلی این برنامه است و بر طبق اعلام وبسایت سمپوزیوم شش سازمان، دانشگاه شیکاگو را برای انجام این سمپوزیوم حمایت مالی می‌کنند.^۳ حضور اساتیدی همچون آندره نیومن،

سمپوزیوم مطالعات شیعه دانشگاه شیکاگو با هدف ایجاد بحث‌هایی تحقیقاتی در مورد شیعه در سال ۲۰۱۰ آغاز به کار کرد. این سمپوزیوم با شرکت محققان و اساتید شیعه‌شناسی در سال‌های ۲۰۱۴، ۲۰۱۵، ۲۰۱۸ برگزار شد و کنفرانس سال ۲۰۲۰ که قرار بود در آوریل ۲۰۲۰ برگزار شود به دلیل شیوع ویروس کرونا به تاریخ نامعلومی به تعویق افتاد.^۲ بخش

3. The Shi'i Studies Symposium is supported by the generosity of the Center for Middle Eastern Studies, the Franke Institute for Humanities, the University of Chicago Graduate Council, the Department of Near Eastern Language and Civilization, the Department of History, and the Department of Anthropology at the University of Chicago. (<https://nelc.uchicago.edu/uchicago-shii-studies-symposium>)

1. University of Chicago Shi'i Studies Symposium
2. <https://voices.uchicago.edu/shiistudies/2020/03/10/post-poned-2020-shii-studies-symposium/>

محور "هویت فرقه‌گرایی و تشکیل جامعه در اسلام"^۵ برگزار شد و موضوع کنفرانس به تعویق افتاده سال ۲۰۲۰ "ولایت و اسلام شیعی"^۶ بود. ضمن این که جدا از دوره‌های سالانه سمپوزیوم جلسات سخنرانی، کارگاه‌ها و کارگروه‌های دیگری نیز به صورت موردی برگزار گردیده است.

ارسال مقاله و شرکت در این سمپوزیوم رایگان است و ثبت‌نام برای عموم آزاد است. برای برخی از شرکت‌ندگان حمایت مالی هم در نظر گرفته می‌شود.

کنفرانس مطالعات خوجه^۷

شیعیان خوجه از گروه‌های مهم شیعی هستند که در دهه‌های اخیر نقش پررنگی در فضای تبلیغی و رسانه‌ای و تشکیلاتی شیعیان ایفا

ادموند هایس، حسن انصاری، لیاقت تکیم، نیل حسین، مشعل سیف، پیمان اسحاقی، پائول واکر، سامر طرابلسی، طاهره قطب‌الدین، روله ایساب، نجم حیدر، الویر کوربوز، ادیث زانتو، مریم مؤذن، ابوحسن علی، الیزابت بیشاپ، احمد الشمسی، زاکری هیرن و سجاد ریضوی^۱ در دوره‌های مختلف این سمپوزیوم نشان از اهمیت این کنفرانس دارد.

این سمپوزیوم از سال ۲۰۱۰ شروع به چاپ مجله تخصصی در این زمینه کردند که مقالات ارائه‌شده در کنفرانس را هم در همین نشریه منتشر می‌کنند.

کنفرانس سال ۲۰۱۴ با محور "عقل و باطنی‌گرایی"^۲، سال ۲۰۱۵ با عنوان "مرجعیت عملی ائمه و وکلای آنان"^۳، سال ۲۰۱۷ با موضوع "شیعه و حکومت"^۴، سال ۲۰۱۸ با

studies-group-symposium-cfp-shiism-governance-may-122017--13-chicago-deadline-february-242017-/

5. 2018 - UChicago Shi'i Studies Group Symposium: Sectarian Identity and Community Formation in Islam <https://web.archive.org/web/20181114115425/https://shii-studies-sites.uchicago.edu/>
6. 2020 – "But by the love you bear my kin" Devotion (Walāya) and Shi'i Islam <https://voices.uchicago.edu/shiistudies/32-/>

7. Khoja Studies Conference

1. https://web.archive.org/web/20170723060706mp_/http://shii-studies-sites.uchicago.edu/page/past-events
2. 2014 Shi'i Studies Symposium, "Reason and Esotericism"
3. 2015 Shi'i Studies Symposium, «The Practical Authority of the Imams and their Representatives https://web.archive.org/web/20170723060706mp_/http://shii-studies-sites.uchicago.edu/page/past-events
4. 2017 - Shi'ism and Governance <https://themaydan.com/event/uchicago-shii->

کنفرانس‌های بین‌المللی مطالعات شیعه در جهان: معرفی، چرایی حضور و راه‌های شناسایی

دانشگاه بمبئی برگزارکننده اصلی این کنفرانس است و فدراسیون جهانی جماعات شیعه خوجه اثناعشری^۱، دانشگاه بین‌المللی فلوریدا^۲، مدرسه مطالعات پیشرفته در علوم اجتماعی^۳ (پاریس) در برگزاری کنفرانس با این دانشگاه همکاری می‌کنند.^۴

کرده‌اند. پراکندگی مردمان خوجه در سطح جهان در کنار هویت تشکیلاتی آنان از ویژگی‌های خاص آنان است. کنفرانس مطالعات خوجه برای بحث در مورد روند پیشرفت هویت خوجه در قرون پیشین در جوامع جنوب آسیا، شرق آفریقا، اروپای غربی و آمریکای شمالی برنامه‌ریزی شده است. برگزارکنندگان این همایش از دل مقالات و تحقیقات محققان به دنبال پیدا کردن ریشه‌های خوجه برای بازیابی بخش‌های پنهان هویتی خوجه بوده‌اند و تاکنون دو همایش در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۹ برگزار کرده‌اند.

1. The World Federation of KSIMC
2. Florida International University
3. L'École des Hautes Etudes en Sciences Sociales
4. <http://www.khojastudies.org/>

هیأت علمی این کنفرانس متشکل از آقایان
مایکل بویوین، حسنین والجبی، اقبال اختر،
کمیل راجانی و خانم اورواشی مانوپراساد پاندیا
است و شخصیت‌های برجسته‌ای از جماعت
خوجه در دو کنفرانس برگزار شده به سخنرانی
و ارائه مقاله پرداخته‌اند.

کنفرانس اول با محور "هویت‌های دینی در شکل‌دهی حافظه تاریخی مشترک خوجه"^۱ در تاریخ ۱۵ و ۱۶ دسامبر ۲۰۱۶ در مرکز مطالعات هند و جنوب آسیا در شهر پاریس برگزار شد. کنفرانس دوم با موضوع "به دنبال راه: تاریخ‌نویسی در میان ادیان هند"^۲ در سال ۲۰۱۹ برگزار شد که خروجی آن در قالب یک کتاب دو جلدی منتشر شده است.^۳

1. First Conference – 2016: Theme: Religious identities in the construction of communal Khōjā historical memory
2. Second Conference – 2019: Theme: FOLLOWING ‘THE WAY’: HISTORICIZING THE INTERSPACE AMONG INDIC RELIGIONS
3. <http://www.khojastudies.org/>

بخش دوم:

چرایی حضور و راه‌های شناسایی کنفرانس‌های معتبر

سالانه کنفرانس‌های متعددی در موضوع مطالعات اسلامی/شیعی و مطالعات علوم انسانی در سطح دنیا برگزار می‌شود. تعداد این کنفرانس‌ها و تنوع موضوعات آن‌ها بسیار زیاد است. در سال‌های اخیر در میان پژوهشگران حوزوی و دانشگاهی تمایل به شرکت و ارائه مقاله در کنفرانس‌های علمی بین‌المللی فزونی یافته است، علی‌الخصوص محققان و اساتیدی که توانایی نگارش و ارائه محتوای علمی به زبان‌های زنده دنیا را دارا هستند تمایل بیشتری به حضور در این محافل علمی از خود بروز می‌دهند. زین رو ضروری است که ابعاد مختلف حضور در این محافل تبیین شده و الزامات شرکت در آن و نکاتی که دانستن و توجه به آن‌ها برای پژوهشگران علاقه‌مند ضروری است بیان شود.

معرفت شیعه در کنار معرفی کنفرانس‌های برتر و معتبر مطالعات شیعه سعی بر آن دارد که سرفصل‌های مهم این الزامات را برای پژوهشگران ارائه کند که شامل موارد زیر خواهد بود:

الف) چرایی شرکت در کنفرانس‌های علمی

ب) شیوه شناسایی کنفرانس‌های معتبر علمی و تعیین اعتبار علمی آن‌ها

ج) نکات مهم برای ارائه مقاله در کنفرانس

د) نکات مهم در ایجاد ارتباط با اساتید، پژوهشگران و برگزارکنندگان

چرا در کنفرانس شرکت کنیم؟

شرکت در کنفرانس‌ها و ارائه مقاله فواید بسیاری برای شرکت‌کننده‌ها دربرخواهد داشت. برخی از این نتایج عبارت است از:

۱. ارائه مقاله و ارائه توانایی‌های علمی خود به اساتید و پژوهشگرانی که در موضوع مشترک در حال پژوهش هستند و دریافت نظرات و بازخوردهای آن‌ها.

۲. آشنایی با آخرین تحقیقات صورت گرفته در زمینه موضوعات مورد علاقه.

۳. آشنایی چهره به چهره با افرادی که در رشته مورد علاقه کار می‌کنند. در صورتی که بتوان با ایجاد روابط و گفت‌وگوهای علمی در زمان برگزاری کنفرانس این ارتباط را عمیق‌تر کرد، اعتماد و اعتبار پژوهش ارائه شده نیز افزون خواهد شد.

۴. اثرگذاری علمی که از دل ارتباطات دوستانه علمی شکل می‌گیرد

۵. یافتن مسیرهایی برای تعریف همکاری مشترک

۶. یافتن سوژه‌ها و ایده‌های پژوهشی خوب برگرفته از مقالات و مباحثات در

الف. بسیاری از کنفرانس‌ها توسط دپارتمان‌ها یا مراکز تابعه دانشگاه‌ها برگزار می‌شود. هر چه دانشگاه اصلی معتبرتر و دارای رنکینگ علمی بالاتری باشد، کنفرانس معتبرتر است. سایت اصلی دانشگاه را چک کنید. اگر فراخوان همایش در سایت دانشگاه هم درج شده باشد، نشان از اعتبار و وثاقت بیشتر همایش دارد.

ب. هیأت علمی (board) و نفرت‌کلیدی (Conveners/key figures) همایش را شناسایی کنید. جستجو کنید که آیا این افراد از نظر علمی شناخته‌شده و معتبر هستند؛ و آیا در موضوع همایش، به عنوان محققان و اساتید برجسته‌ای شناخته می‌شوند؟

ج. قدمت کنفرانس لزوماً به معنای اعتبار کنفرانس نیست. اما هر چه قدمت بالاتر باشد، نشان از توجه بیشتر برگزارکنندگان به موضوع همایش و دغدغه آنان نسبت به آن مسئله دارد.

د. محل برگزاری همایش مهم است. اما باید دقت شود که محل برگزاری متعلق به خود برگزارکننده باشد. برای مثال آکسفورد یک شهر دانشگاهی در حومه لندن است، ولی کنفرانسی که در این شهر برگزار می‌شود، لزوماً کنفرانس دانشگاه آکسفورد نیست. حتی اگر محل برگزاری کنفرانس، خود دانشگاه آکسفورد هم باشد به معنای اعتبار کنفرانس نیست، چون گاهی برگزارکننده، برای جذابیت‌بخشی

جلسات همایش‌ها؛ با عنایت به این نکته که شرکت‌کنندگان در کنفرانس‌ها از مراکز علمی و حتی مناطق جغرافیایی متنوعی گرد هم آمده و طبیعتاً زمینه‌های علمی متفاوتی دارند.

چه کنفرانسی معتبر است؟

تکثر و تنوع فراخوان مقالاتی که روزانه در میان اهل تحقیق منتشر می‌شود بعضاً موجب سردرگمی برخی محققان می‌شود. اما برآستی آیا این همه کنفرانسی که در فضای مطالعات اسلامی/علوم انسانی برگزار می‌شود به معنای گسترش فضای علمی در این حوزه‌هاست؟ آیا می‌توان همه آن‌ها را به معنای واقعی کلمه «کنفرانس علمی» نامید؟

متأسفانه بسیاری از این کنفرانس‌ها با انگیزه‌های عمدتاً مالی برگزار می‌شود و شرکت در آنها اتلاف وقت و هزینه است و خروجی علمی قابل توجهی هم برای شرکت‌کننده در پی نخواهد داشت. با علم به این حقیقت، لازم می‌آید کنفرانس‌های معتبر و اصیل را بشناسیم و بر روی آن‌ها وقت و انرژی صرف کنیم.

برای شناسایی کنفرانس‌های معتبر و خوب، برگزارکننده اصلی کنفرانس، اهداف کنفرانس و موضوع آن را به طور دقیق بررسی کنیم و برای دستیابی به این هدف توجه به نکات زیر ضروری است:

به فراخوانش سالن برگزاری را از یک دانشگاه معتبر اجاره می‌کند.

هـ. برخی همایش‌ها در فراخوان خود، نشریه‌ای که مقالات برگزیده را هم منتشر می‌کند مشخص می‌کنند. هر چه اعتبار نشریه‌ای که مقالات را چاپ می‌کند بالاتر باشد نشان از اعتبار بالاتر کنفرانس است.

و. میزان وسعت و ضیق موضوع مهم است. انتخاب موضوعات محدودتر و جزئی‌تر برای کنفرانس می‌تواند نشان‌دهنده دقت بالاتر برگزارکنندگان و استفاده بهتر از خروجی‌ها و نتایج علمی کنفرانس باشد. بسیاری از کنفرانس‌هایی که با عناوین بسیار کلی (همچون کنفرانس علوم انسانی) برگزار می‌شوند با اهداف تجاری برگزار می‌شوند.

ز. در هر موضوعی که همایش برگزار می‌شود باید نظر کارشناسان آن موضوع را جویا شد. کنفرانس‌هایی که در بین متخصصین آن رشته مورد توجه قرار می‌گیرند مهم‌تر و معتبرتر به شمار می‌آیند.

ح. موضوع خوب برای یک همایش موضوعی است که مسئله باشد، نیاز به کار در آن وجود داشته باشد و خلأ محتوایی در آن احساس شود، کمتر کار شده باشد، و از همه مهم‌تر برای متخصصین جذابیت داشته باشد.

ط. سابقه کنفرانس را بررسی کنید. سخنرانان پیشین و ارائه‌دهندگان مقالات را پیدا کنید و ببینید که آیا افراد شاخص در موضوع کنفرانس در سال‌های قبل به این همایش توجه کرده‌اند؟ آیا حاضر به ارائه مقاله و سخنرانی در آن شده‌اند؟

ی. دریافت هزینه برای شرکت در کنفرانس یا ارائه مقاله از سوی برگزارکننده لزوماً به معنای اعتبار کم آن نیست، چون برگزاری همایش هزینه دارد و همه مراکز علمی حامی مالی ندارند. اما به‌عکس، کنفرانس‌هایی که بدون دریافت هزینه مقالات را پذیرش می‌کنند گزینه‌های جذاب‌تری برای محققان هستند.

ک. مسئله فوق‌الذکر در مورد کمک مالی هم صادق است. کنفرانس‌های معدودی هستند که نه تنها هزینه‌ای دریافت نمی‌کنند، بلکه به شرکت‌کنندگان کمک مالی هم پرداخت می‌کنند. این مسئله می‌تواند نشانه خوبی برای غیرتجاری بودن همایش باشد.

در شماره بعدی، افزون بر معرفی برخی دیگر از مهمترین کنفرانس‌های مطالعات شیعه، به الزامات حضور در کنفرانس‌های بین‌المللی و بیان نکات بسیار مهم در رابطه با چگونگی ارائه مقاله و سخنرانی و شیوه ارتباط با شرکت‌کنندگان و اساتید خواهیم پرداخت.